

életrajzi jelleg sem hiányzik. Az írásokból, amelyeket igen tudatos szerkesztés foglal egységbe, lassanként kirajzolódnak az szerző életének legfontosabb állomásai. Az önéletrajzi szál mellett azonban egy másik téma kör is végigvonul a mű egészen.

A Vonnegut család történetével ismerkedve megtudhatjuk, az író ősei már régóta hadilábon álltak a kereszténységgel, Darwin műveit olvasva pedig végleg félretették a Bibliát. A családi örökséggel Vonnegut sem szakít, s felmenőihez hasonló kételkedéssel viszonyul a vallásosság legtöbb formájához; a *Virágvasárnap* oldalain viszont, amint arról a cím is árulkodik, időről időre szintén visszatér a vallás kérdése. A kötetbe szerkesztett utolsó beszéd, amely eredetileg egy episzkopális templomban (!) hangzott el, a következő szavakkal kezdődik: „Ennem elbűvöl a hegyi beszéd. Azt hiszem, mindez ideig egyedüli jó gondolatunk az irgalmasság.” Vonnegut itt nem a vallás számára tesz engedményeket; az irgalmasságot, az emberek közti egyenlőséget és az önkitaljesítés lehetőségét, legalábbis elvi szinten, a nyugati demokráciák intézményrendszerében látja biztosítottak. Így a *Virágvasárnap*, bár szerzője igen kritikus szemmel tekint a kortárs Amerikára, ahhoz a jellegzetesen amerikai irodalmi hagyományhoz kapcsolódik, amelynek Walt Whitman az első „prófétája”, s amely mintegy vallásos tiszte-

lettel adózik a demokráciának. Mindez még sokrétűbbé teszi Vonnegut könyvét, így megjelenése után húsz évvel, az új évezred kezdetének problémáival szembesülve is bátran elmondhatjuk: „az alkalomhoz illő szent fekete humorral van dolgunk”.

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította Borbás Mária és Szántó György Tibor; Maecenas Kiadó, Bp., 2002. 383 o., 1650 Ft)

Száraz Miklós György: *Lovak a ködben*

Mondd csak, apukám, enyhén szólva el tudod-e viselni, ha olyasmiről olvasol érzékletes leírást, hogy egy fiatal lány hosszú utazás után a rátörő inger hatására „úgy pisil, akár egy ló”? Csak úgy „csobog”, csak úgy „harsog” a „gyönyörű muzsika! Hallgatni is megkönnyebbülés.” Hát falusi disznóölésen szívesen veszlel részt képzeletben, valahol a keleti országrészben, ahol a *véres*, nem csekély kulináris következményekkel járó eseményeket kirándulás követi, melynek során pálinkás egyének havon szikrázó jókedve együtt rohan a szánt húzó lovakkal, és a kislány a saroglyából figyel (mondjuk veled együtt!) a ködösen elsuhanó tájat? Alapos okkal gyanítom: igen, és bi-

zony minderre – feltehető gyakorlati bevetéseiden túl – empatikus úton is lehetőség nyílhat a *Lovak a köd-ben* című regény olvasásakor.

Persze jó lesz közben vigyázni. S nem csak, nem éppen azért, mert férfiemberként, férfiemberi olvasó-interpretátorként semmi perc alatt „szexista féregnek” minősítve bánhatnak el veled az ilyen hedonista esztétikai alapra helyezkedésedet árgus szemekkel figyelő – Harold Bloom amerikai irodalmár által az afrocentrikusokkal, az új historistákkal és más népséggel együtt a „nehéztelés bajnokainak” nevezett – feminista kritikusok... Hanem jóval inkább azért, mert e tündöklő elbeszélői felületek alatt egészen komoly mondanivaló húzódik meg. Ami nem más, mint a poszttrianoni problematika ötletes, sokrétű és következetes, egyben mértéktartó feljátszása. A mondott kislány, Márta ugyanis a Felvidékről érkezik az ezredfordulós Budapestre. Egyetemre jár itt, mégpedig történész szakra, ami helyből számtalan termékeny és jól szervesíthető tematikus-cselekménybeli „üriügyet” szolgáltat az írónak, hogy minduntalan alapvető regénytémájára terelje a szót. Korántsem didaktikusan! Merthogy egy sodró, izgalmas szerelem keretébe helyezve, ahol is a másik fél szinte már a rajongásig fokozódó „örültséggel” fordul ugyancsak a magyarság kérdései felé. Miközben persze vagány, kalandos megpróbáltatások részese, kele-

kótya ön- és társsorsrontó... De éppen ez teszi érdekes fickóvá, nem utolsósorban Márta számára. Kettejük körül, a mögéjük rajzolódó családi háttér árnyékában zajlik a sosem unalmas, általában megbízhatóan, kiszámíthatóan érdekes, de konkrétan mindig kiszámíthatatlan, lebilincselően meglepő fordulatokkal továbbgyűrűző történetfolyam.

Amellyel kapcsolatban még valamire ügyelni kell. Arra, hogy bár a szöveget Márta egyes szám első személyű hangja működteti, továbbá az elmondott események is szinte mind vele kapcsolatosak vagy az ő szemléletmódján átszűrtek, mindazonáltal nem ő a főhőse, központi figurája a regénynek. Hanem az édesdeden folyton „(az én) kérőmként, szerelmesemként” aposztrofált, egyébként renitenessége okából bekövetkező iskolai eltávolításáig tanárként dolgozó, nyughatatlan, egyszerűsmind szellemileg definiálhatatlanul igényes férfiú. Talán önéletrajzi ihletésű fiktív személy ő, talán nem, kár volna firtatni. A lélektani hi-telesség, a művészi sikeresség szempontjából annyi mindenképp megállapítandó vele kapcsolatban, hogy Száraz Miklós György lelkének fényei és árnyai mind benne lehetnek, ha szelíd fétisként képes sokáig Márta életén uralkodni, s az ő perspektíváján keresztül az olvasóén (a nőölvasóén?) is jó darabig. Amikor aztán furcsaságai sűrűbben kezdik átlépni az extravagancia határát, szakítanak.

Az ifjú hölgy hazatér szlovákiai otthonába, a lovakról és ködről emlékeztető városkába, afféle missziós magyar értelmiségiként... Míg a címadó motívumok alapján budapesti korszakában emlékezett gyalkorta a szülőhelyére, most, emlékeit fogalmazgatva, újra és újra a nagy szerelmével átélt időszak elevenedik meg előtte. Ül a kislány, vagy inkább már középkorú nő, és emlékezik *valakire*, közben körmöl. Passzív és intenzív. A feminista kritikusok talán kifogást emelnek e női szerepadás ellen, és tényleg, egészen olyan (is) a dolog, mintha férfiember írta volna. A javából!, mert azért elég jó ez így.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(*Magyar Könyvklub, Bp., 2001. 539 o.*)

Mezey Katalin: *Párbeszéd*

Közismert, hogy a „gyermek” metaforája – hiszen a Biblia ezen kifejezése is az átvitt értelmű retorikai alakzatok közé tartozik – kiemelkedő fontossággal jelenik meg Jézus szavaiban: „Bizony mondom nektek – szól a kijelentés hitelét kiemelő beszédformula –, ha nem változtok meg, s nem lesztek olyanok, mint a gyermekek, nem mentek be a mennyek országába.” (Mt 18,3) Arról, hogy

mi a „gyermeki”, sok minden esziünkbe juthat. Nem feltétlenül az egyszerűség (a gyermetagság távol áll a gyermektől), de nem is az elfojtott ösztönöknek a felettes én (szülői) hatalma elől rejtőző mikrovilága, ahogy az a kortárs (vagy „kortárs-előzmény”) prózában már-már az unalomig ismert módon jelenik meg. De a játék fogalmának mindekképpen a gyermeki közelében kell helyet kapnia.

Mezey Katalin újabb verseskötetében, mely a Füst Milán- és József Attila-díjas szerző utóbbi évtizedéből válogatott, valamint korábban meg nem jelenhetett írásait tartalmazza, a gyermeki úgy áll a játékos közelében, hogy utal a szó keresztény tartalmára is, arra az *Ártalmatlan* állapotra, „ahol az érzékek alszanak”. Hogy Mezey Katalin *Párbeszéde* Istent megszólító, Isten felé forduló párbeszéd, kellően bizonyítja a *Párbeszéd*, a *Fohász* vagy az *Adj uram némaságot* című vers a kötet élén, vagy az *Uram, aki*, a *Visszatérés*, az *Imádság fonala*, az *Ahogy fény-ezredéveket*, az *Isten a pusztulásra gondol* vagy *Az Isten – mint egy megunt feleség* című versek a kötet vége felé, s ebből a párbeszédből olyan erőteljes sorok hallatszanak ki, mint „Akár rozsdás késeket, / egymással köszörül / minket az Isten” (*Akár a rozsdás késeket*). Nem mesterkélte, hanem megtalált szimbolika ez: a megváltás műve és a gyermek misztériuma harmonikus összhangként csendül